

Александър Вутимски - СИНЬОТО МОМЧЕ

Проза:

Синьото момче разказва

СИНЯТА ТЕТРАДКА

- [Един малко разсеян увод](#)
- [Синьото момче](#)
- [О-хи-ку-сан](#)
- [Куцото момиче](#)
- [Уличката](#)
- [В кръчмата](#)
- [Моите приятели в хотела](#)
- [Самотното момче](#)
- [Размишления от една скамейка в градината](#)
- [Приказка](#)
- [Стари декори](#)
- [Цветове](#)
- [Непознатият](#)
- [В самота](#)
- [На север](#)
- [Приказка за хитрата луна](#)

Един малко разсеян увод

Ние четяхме вестници, когато някъде в света войната разрушаваше градове...

Но аз не мога да мисля само за това. Слушай, забрави за миг големите новини. Аз мисля, че животът ни трябва да остане прост и ясен.

Ако страната ни влезе във война, ти ще отидеш на фронта, ще се биеш като герой, искам да се надявам.

Аз съм болен от дълго време. Сега обаче аз мога все още да съзерцавам, мисля, рисувам.

О, ти искаш да сложиш ръка на устните ми - за да не говоря повече.

Впрочем аз не ти преча да вършиш своята работа - напротив - стани добър гражданин, за да завоюваш плячка в живота. Но идвай от време на време да слушаш как разказвам.

Аз мога да разказвам хубаво, нали все трябва да има някой, който да обича да слуша моите меланхолични приказки.

Аз съм бил в градини, където растат рози в подножието на мраморни младежи. Прасковите цъфтяха. - Аз бях сам. - Къде си бил тогава ти? Къде ли си бил наистина?

Аз съм живеел в тъмни стаи, сричайки стихове, където здрачът не вдига никога зелените си була от предметите. Там имаше потъмнели резби от минали времена, дълги завеси с фантастични птици от сърма. Стари огледала отразяваха бледи старовремски икони и високи съдове, пълни с цветя.

Къде си бил ти тогава? Но къде са днес стаите от моето детинство?

Бил съм в черкви, които от десет века пазят великолепните си, вече избелели фрески. Аз обичам рисуваните светци - мечтаех за чудните български цари от Второто царство. - Къде са днес стройните боляри с пурпурни мантии, византийските красавици - отровителите на пълководци, набожните изкусители на богомилите, бляскавите и нещастни походи към Цариград?

Но и досега нашият народ пази в дълбините си старинни съчетания от цветове за своите килими, чудни легенди и суеверия. Ти виждал ли си нестинарките - тези боси изстъпени жени, които играят хоро при живи въглени?

Заведи ме да ги видя веднъж. - Аз искам да ги видя. Да чуя писъка на кларнета, тътена на древния тъпан.

Ти не се учудваш сега, че аз знам да разказвам приказки, нали?

Ние живеем в най-чудната страна. Приказната страна със старинни затънтени градове - това съчетание от тишина и мрачно безумие, след фантастичните нещастия, които ние, българите, научихме да крием като динамит в дълбочините. Безкрайно свързани със земята, участвайки в нейния живот, ние сме се приближили до ритъма на Вселената. Затова космичната стихийност на българската душа знае да намира своето равновесие, чудния си порядък в мълчаливия труд на селянина, този незаменим деец и едновременно съзерцател.

Така е хубаво да се живее в тази страна, ти виждаш. Народът ни се труди безмълвно, след многото нещастия той си поема вече дъх и се изправя.

Защо пък да не ти разказвам приказки.

Така аз искам да ти причинявам едни малки, но хубави радости.

Синьото момче

Този ден в тихия двор влезе едно момче. То носеше широки, светлосини панталони и шапка с перо. Аз живея тук от много отдавна. Всички обитатели на двора са ми вече известни. Те са хора мълчаливи. Гости не ги посещават никога.

Аз съм сам винаги. В стаята ми има само часовник и огледало - и още някои дреболии. Нощем бюфетът скърца престарял, а портретите се озъртат мълчаливо в старинните си, вече избелели рамки.

- Днес ще вали дъжд - казва старата хазяйка и сяда до прозореца на малкото столче... Здрачава се. Листата на дърветата падат.

...Вие не обичате ли да бъде съвсем тихо, когато в стаята е здрачно и остарелият часовник брои последните си часове?...

Една котка спеше под стряхата и когато момчето развя синия си панталон в двора, тя отвори едното си око от любопитство, съобрази нещо и после се направи на задрямала. Момчето обаче не й обърна внимание.

- Ето, това е едно момче - каза старата хазяйка от столчето си и се разсъни. - Каква шапка!

Момчето вървеше замислено и тихо си тананикаше нещо, и се усмихваше. Тогава аз не знаех, че то ще живее в нашия малък, пуст и мълчалив двор.

* * *

Отначало момчето не излизаше никога от стаята си и аз често съглеждах неподвижното му, прозрачно лице зад прозореца, отсреща.

...Когато слънцето залязва, лицето му става златно и се отдалечава.

А враната тази вечер кацна на моя стар прозорец и аз чух далечния шум от крилето й...

Нали враната размахва големите си, тъмни криле безшумно над пожълтелите, старинен двор?...

Млади и непознати господине, нима наистина Вашето лице става златно привечер, когато слънцето залязва? - Навярно Вашите коси са сини тогава, млади, непознати господине. А може би те са сребърни. Сребърни, - нали?

...И аз видях как в полунощ една звезда блестеше кротко на старото дърво в двора... и как синьото момче застана под моя прозорец... и после то ми кимна тихо с ръка и ми се усмихна...

Може би аз сънувам равнина. И имам светлосини панталони... Нямам ли всъщност и шапка с перо?...

Ето, аз се возя на един малък велосипед. - Със светлосини панталони... И момчето, - да... то също се вози на един много малък велосипед по дългите пътища на равнината.

Може би аз сънувам равнина - може би аз слушам нечий думи - отдалече...

Синьото момче говори тази нощ.

* * *

Оттатък двора ни има улици и къщи и още по-надалече - градове и други улици, и други къщи, и гари, и железници.

Светът е въвн от нашия малък двор, където вечер над потъмнялата стряха от хоризонтите дохождат облаци.

- Ще вали дъжд - далече, далече, - аз чувам шум от падащи капки - казва някому старата хазяйка и се отдалечава...

Всъщност старата хазяйка спи в ъгъла на здрачната стая, до огледалото - и тя спи тихичко, и не казва нищо...

Да, наистина, аз усетих този далечен шум от падащи капки. Когато синьото момче беше излязло безшумно на двора и гледаше учудено облаците...

Тази вечер беше съвсем тихо и ставаше все по-тъмно. Само котката светеше цялата - сребърна, голяма, с пухкави крачета... И аз видях как синьото момче я взе в ръцете си я прегърна кротко, и я целуваше...

Момчето беше синьо - да. То говореше на дърветата дълго, - и ги докосваше с ръце, и целият двор ставаше вече златен - и звездите блестяха като големи, ярки камъни върху кроткото кадифе на прозорците...

Аз бях вътре пак - и се усмихвах безсмислено - и беше ми така тежко, че съм сам - и спомням си - после аз заплаках тихо, съвсем тихо, но в двора вече нямаше никого.

* * *

Това не може да бъде - не е било - да ви кажа ли?... Синьото момче си отиде.

Аз го видях насън - видях в полунощ една мълния, която продъни равнините, и синьото момче, и то се сгромоляса тежко, надолу, изведнъж...

Аз скочих тогава и вървах по двора - сам - и ветротете тътнеха по ламарината на покрива.

Може би синьото момче никога не е идвало в нашия малък двор. Нали стоята му призори беше пуста, нямаше дори и огледало - само един изпрашен стол и плесен по влажните стени?...

...В двора ни няма никого. Няма го самия двор... Господи, да отида ли при старата хазяйка, да отида ли при нея съвсем тихо, да ѝ кажа ли:

- Госпожа, нали Вие си спомняте, че тук някога пристигна едно момче... Едно синьо момче пристигна тук, госпожа, нима не си спомняте?

* * *

Обитателите на двора ни обаче са бедни. Те стават сутрин много рано, отиват някъде, после се връщат по здрач, сами, един след друг, уморени от дните си. Никой от тях не е виждал синьото момче... Нима златното лице на прозореца по залез не е било друго освен бълнуване и лудост?

Обитателите на нашия двор са бедни - да. Една монотонна действителност, тъжна наистина - уви! - и чужда за очарованието на странното, синьото момче... Но защо те казват, че цялото синьо момче е една смешна измислица?

Само старата хазяйка ме поглежда съчувствено, когато аз стоя съвсем сам до прозореца и чакам някого.

Може би тя помни синьото момче. Нали тя седеше винаги до стария прозорец и разговаряше с часовника и дъжда? Може би, загледана в залеза, тя е видяла как се отдалечава лицето на синьото момче...

Млади и непознати господине, Вие дойдохте при мене, до моя стар прозорец само веднъж и ми кимнахте тихо с ръка, и ми се усмихнахте. Вие бяхте така добър да ми се усмихнете в здрача, млади, непознати господине... Не си ли спомняте, че когато влязохте в двора ни, нашата котка Ви обърна гръб и Вие носехте широки, светлосиви панталони и шапка с перо?...

Ах, нима никой не обича да бъде тихо, да бъде съвсем тихо - когато в стоята е здрачно и остарелият часовник брои последните си часове?...

...Мене ми се струва вечер, че старият часовник умира - и дърветата не живеят вече - и всичко става тъмно, бездиханно, мъртво - завинаги.

О-хи-ку-сан

О-хи-ку-сан не знаеше къде е роден.

Една лунна нощ той се бе познал в градината пред езерото, където се оглеждаше като Нарцис. Но оттогава има вече много време. Той е сам.

О-хи-ку-сан.

Аз не мога да ви разкажа нещо за него. Защото аз го виждах понякога, слушах го да говори, опознавах го. Неговото минало и сега ми е неизвестно, както тогава, когато той ме заговори за първи път, когато ми каза много неща за себе си.

Имало е в средата на безкрайния град бар. Два криви фенера са бдели от години пред широката му, пъстра врата. Жените са повдигали учудено вежди пред червените букви на фирмата. Кучетата махали радостно опашки, разхождали се.

О-хи-ку-сан, ти ме спря под един фенер, както се усмихваше. После ти взе ръката ми меланхолично, и ето - аз слушах вече песента на стария бар, момичетата, които се провикваха, гърления смях на пияните мъже, скръбната музика на акордеоните, твоя глас.

Шартръзът светеше златисто в тънките чаши. Синята лакирана маса отразяваше дълги блясъци пред нашите очи. О-хи-ку-сан вече говореше.

Нима той знае приказки?

Аз слушах чудни измислици за северното слънце, за един много стар потънал континент, за цирковете с бледни пеещи момичета, за луната, която е вещица, за двете деца, изгубени в страта гора.

И така вече имаше здрач в големия бар. Цветовете бавно потъмняваха. Оставаха все още големите, втрещени, нежни очи на О-хи-ку-сан.

Кой е този?

- Кой си ти? - го попитах аз тихо.

- Аз съм О-хи-ку-сан - прошепна той още по-тихо.

После над дансинга пламна една червена лампа тъкмо когато акордеоните засвириха някаква песен, много дива, без ритъм - нещо, което слушах за първи път. Жените, бледно напудрени, се оттеглиха в дъното. Ярочервените им устни станаха безжизнени. Аз чух, че до мене някой стенеше болно, тихо виеше. Да, О-хи-ку-сан зазвуча заедно с неврастеничните акордеони, за да се изправи след един миг в средата на дансинга прозрачен и дълъг като лилия. О-хи-ку-сан танцуваше - диво, без ритъм, хаотично - как ли още?

Той беше без съмнение много красив.

Защото жените въздишаха скръбно, а пияниците искаха да го целуват и не една ръка се протегна към него тогава.

Аз самият чувствах, че дивият пол, който излъчваше О-хи-ку-сан в червената светлина, бе опасен, неумолимо притегателен.

- Ти ми стана много чужд вече - му казах аз после и си отидох.

Една нощ той дойде в моята голяма, празна къща, когато аз спях. Как е влязъл при мене, аз не знам и още не разбирам. Но когато се събудих, той бе застанал прав в лунната светлина над леглото ми и ме гледаше втрещено. После той седна до мен и помилва най-напред ръката ми, след това моите коси и може би той искаше да ме целуне.

- Ти си твърде извратен, О-хи-ку-сан - му казах аз. - Твърде извратен.

Тогава О-хи-ку-сан сякаш плачеше.

- Аз съм студен - шепнеше той, - аз съм много студен. Аз обичам еднакво стария потънал континент, негърския танц, високите бледни лилии, тебе. О, аз съм наистина много студен... но аз ви обичам... Ти едва ли би могъл да разбереш това.

Много по-късно войната беше вече избухнала. Чух, че в едно въздушно нападение над нашия град О-хи-ку-сан стоял пред стария бар и се радвал на опасните илюминации, когато големите здания се събаряли с грохот в мрачните улици.

О-хи-ку-сан, ти не разбираш нищо от хора, от война, от опасност. Какво ще стане с тебе?... Ако ти умреш, сигурно е, че няма да има вече никой подобен на тебе... Знаеш ли, аз мисля, че ти и без това си осъден на смърт. О, да - хората без съмнение ще заживеят заедно в бъдещето, което предстои... А ти си толкова отделен, толкова различен...

Къде си ти сега, О-хи-ку-сан?

Куцото момиче

Навън вали и аз седя до малката маса и чакам своя приятел. Хармониката свири и синята китара свири полека в малката, весела кръчма. Аз обичам танца на уличните момичета, когато те се притискат до своите пияни кавалери и се усмихват. Аз обичам добрия кръчмар в неговата жълта престилка и стенния часовник. Обичам разноцветните бутилки, студените питиета. Ракията, коняка, рома, мастиката, шартрьоза - жълтите, зелените, червените, сините, златните питиета, обичам бирата и цигарите, и уличните жени. Аз съм сам и плача пиан, и пея, докато прегракна. А навън вали дъждът и дърветата шумят тихо в тъмнината на безлюдните улици.

Тогава момичето от ъгъла ме поглежда с големите си виолетови очи.

То пуши тихо и димът от малката бяла цигара пада по раменете му, по косите му. Тези сребърни, кротки коси!... Момичето се усмихва печално и когато аз седнах при него, то докосна полека челото ми с ръка. После повдигна бавно чашата и пихме двамата, и не си казахме нищо. А навън шумели дърветата, часовникът звънял полунощ - хармониката дрезгаво свирела - цялата кръчма танцувала под дъжда и уличните жени пеели пияни и показвали меките си, увехнали гърди.

Госпожице, Вие сте така самотна тази вечер. Вие не чакате никого и само се усмихвате печално. Вашите очи са виолетови и тъмни, и Вие пушите Вашата малка, бяла цигара безшумно в тази стара, изгубена кръчма... Госпожице, Вашите коси приличат на сребърните хълбоци на котките. Позволете ми да ги помилвам тази вечер, когато Вие се усмихвате и не казвате нищо.

Никой не е виждал никога как се усмихва момичето от своята малка маса под сребърните си коси. То пее тихо и милва ръката ми. Така в старата кръчмица дохожда стражарят и хармониката не свири вече. Една жена се отдръпва в ъгъла и стиска гърдите си с ръце и крещи прегракнало, и плаче. Тя взима с малките си, треперещи пръсти една малка, синя бутилка и я хвърля с вик върху тъмното лице на кавалера си. Той замахва с ръка и я удря после. И тя пада на пода, и отвежда пияната жена и пияния мъж някъде; и момичето до мене се усмихва уплашено.

- Ела с мене - казва то. - Аз съм съвсем самичка. Аз нямам никого. Аз живея далече оттук - при стария градски канал... Дъждът е престанал. Искаш ли да отидем другаде - в по-тиха кръчма, където не стават скандали и стражарите не идват в полунощ с тежките си ботуши? Ах, ти си пиан, ти си пиан, не дърпай косите ми... остана ме...

Момичето изпива една чаша с вино. После то става полека от масата.

- Виждаш ли - казва то, - аз съм куца. Аз куцам от много отдавна, от деня, когато съм проходила. Но нали ти казвах, че моите очи са виолетови и тъмни и че аз се усмихам тихо, когато пуша цигарата си. Пияно момче, ще дойдеш ли с мене?... Ела. Ти си добър... Изпрати ме мъничко... Ах, нещастната аз!

Момичето се задъхва вече и аз я взимам под ръка, и ние излизаме двамата. А навън дъждът не е престанал. Той удря стрехите тихо - и тъмните стълбове. Дърветата плющят под дъжда. Вятърът плющи, плющят жиците...

Ах, тази синя, мокра, мъглива, дъждовна нощ!... Та момичето ме държи за ръцете си; то върви и се смее прегракнало, и крещи силно, и гласът ѝ е заглушаван от вятъра.

Дъждът ни измокри - казвам. Пиян съм наистина. Очите ми са се затворили навярно. А момичето ме отвежда някъде. Къде отиваме... Залитам вече върху момичето. Ето, аз залитнах върху неговите рамене под непрестанен, тъмен, шумящ дъжд - и то се спря до уличния стълб - и се притисна до мене с тих вик, и ме прегърна отведнъж с ръцете си... и ме докосваше навсякъде с ръце...

- Ела с мене - казва то и не се усмихва вече никак. - Ела с мене...

В моята стаичка има също така вино и ром - и един малък грамофон. Та аз не съм пияна - ти виждаш... Нали ти няма да се върнеш в онази грозна кръчма сега, при безумните, остарели, пияни жени? В моята стаичка има също бутилка вино и ром... Защо не дойдеш?... Защо не ме обичаш?... само тази нощ. Не ти струва нищо - нищо не ти струва - ангел!...

Дъждът - старият, тъмният дъжд пада над черните, огромни стълбове... По паважа неравномерно трака с малките си топчета куцото момиче. И как куца то, как то е криво!

- Ах, аз знам, че трябва да има някой, все пак трябва да има някой, който да обича куците момичета. - Все трябва да има някой някъде, който да ни обича и да милее за нас, дори и да сме най-последните ние. - Господ ме е създал куца и аз знам, че той, също така, е създал един мъж, който да ме иска и да ме обича куца - и да ме милва, и да ме притиска безумно до коленете си - куца. - Но той няма да се яви при мене никога, защото ще е грозна нашата любов за другите, и смешна ще е. - Или той може би ще дойде, но когато е вече твърде пиан и твърде много паднал...

Аз искам един строен, мургав, тъмноок мъж, със силни ръце и пъргави колене. Може ли да няма никъде, никъде такъв мъж - който да иска за себе си едно куцо момиче, едно малко, куцо момиче, за да се забавлява с него, да го обича, да го пази - Та нали всеки глас има своето ехо? Ах, ах, Господ е наредил истинската хармония, но хората отиват против Господа - и всичко са объркали вече - и няма никога да дойде при мене

моят мъж, защото хората са наредили така със своите мисли и присмеха си...

...Дъждът е престанал. Ние двамата стоим до уличния фенер. Главата ми тежи от вино. Момичето ме държи за ръцете и се усмихва печално.

- Аз ще дойда при тебе - казах аз тихо и го допрых до уличния стълб - и то се притисна още веднъж в мене и се задъхваше все така усмихнато на нещо, и шепнеше до раменете ми: „Ти си добър, ти си добър... ти си много добър.“

Уличката

Ах, когато залязва слънцето над старите, мълчаливи къщи. Здрачава ли се, дърветата тръгват безшумно по двора и почукват тихо с ръце по прозорците. Аз седя до прага. Под стряхата кученцето е задрямало. Няма никого.

На двора излиза старата хазайка. Тя сядатихичко на своето столче под прозореца. Стъмни ли се, старите дървета я заобикалят дружелюбно и в тъмнината на малкия двор започват безкрайни разговори - за дъжда, за котките, които вчера събориха една керемидата от покрива. А месечината се скрива задд комина на стряхата, спотайва се и подслушва оттам, хитрата. Отскоро обаче предпочита да седи по другите стрехи. Навярно някоя от нашите котки я е издраскала по лицето. Лоши котки!... Но по стар навик месечината все още надзърта понякога в малкия ни двор. И тогава дърветата й кимат приятелски с ръце, а старата хазайка се усмихва от своето столче.

* * *

Когато се стъмва полека над нашия пожълтял, безшумен двор, дохожда едно усмихнато, чудно момче. То дохожда само в малкия старинен двор и лицето му свети златно от залеза.

- Да се разходим - казва тихо моят приятел и се усмихва... Листата на дърветата падат...

- Да се разходим - казвам аз и се усмихвам...

Ние вървим и цялата уличка свети от здрача. Някъде, до някой стар, изкривен стълб, присядат старите добри котки и въздишат мечтателно. Дърветата също се разхождат. - Със сребърни ръце... А надалече, над малката, безшумна уличка, пред златния хоризонт, размахват големите си тъмни криле враните.

В къщите не живее никой. Всички прозорци са пожълтели от дъжда и слънцето. Тихо е.

- Ние сме съвсем сами - казвам аз на моя приятел. - Ние сме съвсем сами и никого няма вече при нас. Аз искам да намерим някой млад весел скитник и да скитаме по улиците - винаги - и да замеряме момичетата с малки бели картончета, когато се здрачава... Мой приятелю, от отдавна ние не сме виждали никого друго освен старата хазайка и никога ние не сме отивали по големите бели мостове, където тихо вървят самотни старци с бастончета и деца. А ето че слънцето е залезнало вече и се стъмва полека. Ние ще остареем навярно - и ще загубим усмивката си - завинаги!... И няма да се радваме вече на слънцето... Ах, мой приятелю, защо сме така самотни и защо ти така тихо се усмихваш под старата синя стряха в малката затънтена уличка - защо аз искам да приседна кротко до стария фенер - да посегна с ръка луната - и да се усмихвам - и да приказваме полека двамата - и да се стъмва - безшумно над нас.

- Мой приятелю, мой приятелю... твоите очи светят златни. Ти се усмихваш... приседни до мене в старата уличка, върху кроткия паваж, и нека светят белите кротки стрехи в полумрака... Аз всъщност не искам никакви скитници и картончета нощем, нито старци, нито деца... Аз те излъгах. - Аз обичам само тези сребърни, криви стълбове и добрите котки, и тази затънтена, тревясала уличка, и тебе, и никого - никого друго.

* * *

Тогава става тъмно и моят приятел казва, че ние не сме съвсем сами. Ние се разхождаме и слушаме въздишките на луната, разговора на самотните дървета. Сядаме до големите стълбове.

- Добър вечер - казваме ние полека на котките. И те лаят по коленете ни, и ни докосват с малките си златни лапички, и мъркат дружелюбно, и ни милват по лицата със своите малки, кротки муцунки... И ние наистина сме сами. И ние се усмихваме. Радваме се... И всичко е така хубаво, така хубаво около нас.

* * *

Така отива малката уличка към сребърния хоризонт със своите безшумни къщици и тревясал паваж - тази пуста, затънтена уличка, където не е живял никой никога, и само моят приятел със златните очи поглежда учудено големите криви стълбове под кроткия шепот на дърветата.

- И нощем, нощем - стълбовете умират, и умират котките, и никой не минава вече в глухата улица - ние се прибираме безшумно в стария двор и съзерцаваме тъмнините над безкрайния хоризонт. Луната се вторачва мълчаливо над комините, ах, нощем... докато дворът ни расте тихо и се отдръпват стрехите

дълбоко в тъмните далечини, - ние седим един до друг в пустинята на големия мрак и мълчим, и не въздишаме вече... и става тъмно, тъмно... Мой приятелю - аз съм безпомощен. Сам ли съм?... Сам ли съм? - Завинаги?

В кръчмата

В малката синя кръчмица влезе едно момиче безшумно и седна под стария часовник зад ъгъла. Кръчмарят се усмихваше и слънцето залязваше далече зад прозореца.

Ние въздишахме на малката маса... Твоето лице потъмнява от здрача. Ти пушиш цигарата си мълчаливо... усмихвайки се.

Защо не ме погледнеш така, както те гледам аз сега?... Ние мечтаехме пътешествия, приключения в непознати хотели на стари градове... ние пътувахме с въздушни железници, седнали един до друг в малката стаичка някога... Ние виждахме през прозореца зелените лица на уличните жени, привечер. Съзерзавахме кротките врани и антените по високите къщи... Разговаряхме с котките и дъжда... Но ето, мой приятелю, сега въздишахме двамата на старата маса... ти пушиш цигарата си мълчаливо... мен ми се плаче... и колко вино... колко вино...

Така му говорех аз... Така говорех аз тихо на своя приятел... Той не ми казваше нищо.

...И когато часовникът прегракнало запя старинната, тиха песен, една малка синя птичка кацна на стария прозорец на кръчмата и целуна с тъмната си човчица дъждовните капки по белите кротки стъкла... А вълн валеше дъжд... Слънцето го нямаше вече... Беше тъмно...

- Ние скърбим, приятелю мой... Ние скърбим за нашите съзercания лете от прозореца на малката стаичка. Ние никога няма да пътуваме с океански параход към Америка... Няма да видим никога южните градове на тропика... Няма да стигнем в Сингапур никога, никога... Ние не мечтаем вече, приятелю мой... ние сме самотни, съвсем самотни. - И само привечер се отбиваме тихо в кръчмата и пием дълго... дълго... и не казваме нищо...

Така говорех аз на своя приятел. И той не ме поглеждаше така, както го гледах аз... и на мен ми се плачеше... Защо годините застаряват вече нашите лица и ние не направихме нищо за никого - и бяхме така самотни тази вечер в старата синя кръчмица...

А после влязоха в полуздрача трима души мълчаливи и кротки, те влязоха полека в тихата кръчмица и единият от тях носеше малка хармоника. Той седна безшумно до стария тезгях и засвири с малката златна хармоника. А в кръчмата пееше един самотен тъжен старец... Той пееше неразбрано някаква стара песен - и момичето от ъгъла се усмихваше със своите големи златни очи. То кротко развя малката си синя коса от тъмните прозорци на кръчмата; и аз виждах как то танцува безшумно и слушах как подът тихо скърца под неговите тъмни нозе...

Малката сребърна кръчмица пътува бавно към хоризонта с кроткия старец и синьото танцуващо момиче. А навън тихо вали дъждът... И няма никого при мене... и никой никога няма да ме обича... и да ме помилва безшумно по косите с ръка, когато се здрачава.

- Мой приятелю, защо на мен ми се струва, че аз плача и че съм сам - завинаги... в тази златна весела кръчма?

Защо на мен ми се струва че ти се отдалечаваш мълчаливо в тъмнините заедно с жълтите фенери и дъжда - завинаги... завинаги... Защо аз искам да целувам лудо, до смърт, старите стъкла на прозорците, да крещя, да се гърча в тази стара, синя кръчма, където тъжният, мълчалив човек свири със своята малка хармоника в ъгъла и дъждът полека вали в тъмнината навън - над самотните тъжни фенери...

Така говорех аз на своя приятел тази вечер... И той не каза нищо, и не ме погледна нито веднъж така, както го гледах аз, но когато излязохме навън, той докосна с мокрите си ръце ръката ми и като се спря безшумно до уличния стълб, целуна тихо моите устни под безкрайния дъжд, в тъмнината на пустата улица.

Моите приятели в хотела

Тази вечер в моята стара стая на градския хотел влезе един млад, непознат господин.

Аз съм седнал до прозореца и броя антените по отсрещния покрив. Вие не знаете, че аз живея от много отдавна тук, в този малък градски хотел... Уличката е затънтена. Нощем под стълбите се усмихват улични жени. Кръчмите светят до разсъмване.

Аз живея в малката бяла стая на градския хотел... Тук има маса и една стара ваза без цветя. На закачалката е моето палто - пъстро и остаряло вече. Има и няколко легла.

Когато се здрачава, аз отварям големия прозорец. - Слънцето залязва зад червените покриви. Враните, червени, хвърчат и кацат по комините. Тихо е...

Старият хотелиер е много добър. Той носи голяма златна верижка от часовник на джобчето си и се усмихва. В стаята ми са дохождали различните посетители на хотела. Те се събличат полека, лягат мълчаливо в леглата си и заспиват веднага.

- Вие защо седите винаги до прозореца? - ме питат понякога... Аз обаче не отговарям никому.

Да, разговарям само с добрия хотелиер и прислужничките. С още един господин разговарям понякога, но той е винаги пиан и живее в съседната стая... Защо ли този млад господин от съседната стая е винаги пиан? (Аз също обичам да бъда пиан, но не винаги.)

А тази вечер новият посетител влиза полека, усмихва се и даже приказва нещо самичък. Ето, той пуши с една голяма лула и върти своето бастонче...

Той ще живее в тази малка бяла стая на стария градски хотел. Заедно с мене.

* * *

Аз обичам изсушените цветя и старомодните вази. Обичам старинните потрети, където дамите се усмихват снизходително под големите си шапки с пера. Обичам слънцето и пролетния вятър, - затъntenите кръчми, хармониките. Обичав скитниците с големите жълти лули и бастончета.

- Ние ще излезем тази вечер на разходка по улицата, нали?... - ми казва от прозореца непознатият господин и пуши лулата си.

- Да - казвам аз и се усмихвам, без да ща.

И ето, в стаята ни дохожда моят приятел от съседната стая. Той е пиан. Той носи голяма сребърна хармоника в ръце и я разтяга, и тя свири полека.

- Ето - казвам аз, - това е нашият нов съквартирант.

И ние сядаме на малкия дървен креват тримата и разговаряме тихо.

А по улиците минават големите червени камиони и едно врабче удря с клюн по прозореца. Комините на къщите повдигат учудено глави и се събират по краищата на стрехите. Те надничат любопитно в улиците. Слънцето е залезнало. Здрачава се.

А долу, там, кръчмите вече светят. Фенерите дохождат по тротоарите. Уличните жени спират уморено по ъглите.

Ние, тримата, кимаме добродушно на антените, усмихваме се и тръгваме тихо по кривите стълби на стария хотел. Добрият съдържател поклаща кротко верижката от часовника на своето джобче и от вратата ни казва: „Довиждане.“

* * *

Така живеем ние, тримата, в непознатия хотел на малката затънтена уличка. Сега е вече есен. Привечер вятърът чука в прозореца, враните от отсрещния покрив са по-замислени; уличните жени нощем зъзнат по ъглите на своите къси рокли.

Моят приятел с бастончето и голямата лула е болен. Той пожълтява и стене нощем. Той говори вече само с голямата закачалка и огледалото. Зад нашата врата съседът е пиан и свири със своята хармоника.

Мен ми е студено. Ах, тези късни есенни дни. По паважа листата на всички дървета са вече паднали. Призори градските метачи намират по улицата само листа - есенни сухи листа, изпрашени и грозни. Мъглите дохождат полека от хоризонта.

Една вечер моят приятел полека приседна на леглото си и ме погледна тихо.

- Нека слезем в кръчмата - каза той и се усмихна безшумно. - Ние ще се развеселим долу, в малката опушена кръчма, и ще пием полека в чашите си черен ром. И ще пеем двамата радостно, и цялата кръчма ще пее с нас...

Така казваше той от малкия дървен креват и гледаше как светят фенерите в мъглата навън, и слушаше как прозорците бавно скърцат в здрача.

Мой приятелю, ние нямаме други радости освен малките чаши с ром, а нали ние нямаме никого, само кръчмата, и както случайно сме се срещнали в малката стая на нашия хотел, така случайно може би и ще се разделим - по-самотни от най-самотните, каквито винаги сме били ние и каквито винаги, винаги ще бъдем.

* * *

Разсъмва се над стария хотел. А дъждът вали. Когато съм отворил очите си, аз съм видял големия бял прозорец и съм чул как зад вратата някой свири весело на хармоника и пее...

- Тихо - казвам аз и отварям синята врата. - Тихо! Нали още не се е разсъмвало? Нали е много рано сега?

Той е пиан, естествено, този мой приятел от съседната стая. Той никак не иска и да знае, че целият хотел спи. Нали той свири със своята хармоника и се усмихва под изкривения си, мокър от дъжда каскет...

И ето, той взима голямата сребърна хармоника и дохожда при мене до белия прозорец. Той се усмихва и гледа в очите ми... Не, не - този стар, малък хотел е в края на една затънтена уличка, където няма никого. Тук живеят много скитници. Моят приятел, който пушеше бавно лулата си някога, сега спи в своето бяло легло, той спи тихо и не говори нищо.

- Виждаш ли - казвам аз. - Нашият приятел спи. Той е заспал безмълвно на леглото си и той не иска ние да го разбуждаме сега. Ти не трябва да дохождаш при мене със своята голяма хармоника, когато си пиан и се усмихваш така чудно, така чудно...

Но ето, младият пиан господин ме прегръща полема с ръце и ме гледа дълго в очите.

- Ти си добро момче - казва весело той. - Ти си едно добро момче.

Ти седиш винаги до прозореца и гледаш ветровете и облаците. Ние сме приятели, нали? Ти не трябва да се сърдиш затова, че аз съм пиан, нали аз те чувствам близък сега и те обичам, нали аз докосвам ръцете ти като брат - и това е хубаво?...

Тогава аз погледнах отдалече лицето на спящия. То се усмихваше и беше неподвижно, и беше бяло като утринната мъгла, и безжизнено като падналите листа по паважа.

- Ах, та той е умрял - казва моят пиан господин с хармониката. - Той е умрял тази нощ и стражарите скоро ще дотропат на стъпалата на нашия хотел.

И той разтяга своята хармоника, и ми се усмихва отново от прозореца, и пее весело с изкривен над ухото каскет - този млад, пиан господин от стария, непознат градски хотел.

* * *

Моят приятел е умрял наистина. Неговото бастонче стои захвърлено и прашно в ъгъла. Но той няма да докосне никога своето малко бастонче и няма да запуши никога вече с голямата си жълта лула.

Никой ли няма да скърби за тебе, мой приятелю? Никой ли не те е обичал?

Никой ли не скърби за тези, които имат само една радост - кръчмата и една страст - скитането? Повече ли любов заслужават другите, които умират сред цветя и дантели, заобиколени от кротки синове и внуци, с кръст в ръката и свещ... За които се печатат големи некролози и се пишат спомени.

Мой приятелю, нека никой не скърби за тебе никога. Аз ще сложа на гърдите ти едно малко книжно цвете. Защото сега е есен и всички други се прецъфтели отдавна.

* * *

Валяло е дъжд... И трамваят е спирал тихо в уличката и е звънял. Из него е излизала една малка весела птичка и ватманът кротко, като приказно джудже, е тръгвал с малката синя кола и дърветата са му кимали с ръце...

Валяло е дъжд... Здравчът е паднал над дългите безшумни улици. Хоризонтът е потъмнявал над тъмните мостове... В полунощ един камион е разтрисал стария паваж по улицата...

Когато вали дъжд, уличните момичета тръгват тихо от далечините и спират сами, мокри, мълчаливи под големите стълбове - в старите затънтени улички...

И аз вървя и поглеждам небето - и в здрача жиците ми изглеждат сребърни.

Самотното момче

Ти си онова самотно момче, което разговаря привечер с дъжда и дърветата. Ти живееш в една малка стаичка, където не дохожда никой. Но ти не скърбиш за нищо вече. Нали дъждът вали в далечините и кученца махат радостно с опашки под големите стълбове...

Ти ще умреш скоро. Ти ще умреш също така самичък, както аз сега. И напразно очите ти ще се усмихват в здрачината на стаята.

Твоите радостни и тихи думи няма да бъдат чути от никого. На твоите въздишки в тишината на вечерта ще отговори само кроткият вятър... и часовникът единичък ще отбележи часа на твоята смърт с тих удар.

Бедно момче. Сигурно ти не знаеш, колко е скръбен твоят живот в малката стаичка, където все още се усмихваш тихо на улицата и се радваш на котките и хоризонтите. Колко скръбно е и това, че никой няма да се усмихне на твоите кротки и тъжни очи, и че напразно живееш ти, бедно момче...

Но ето, един ден ти ще почувстваш безкрайната пустота на своето съществуване и оттогава нататък ти може би няма да си спокоен нито един път повече...

Обича ли те някой?... О, не, той и не подозира даже, че съществуваш ти. А ти си по-добър от другите и поне сърдечни са твоите погледи от прозорците.

Нали твоята доброта се усмихва и на най-малките и безпомощни същества. Ти си най-безпомощният от всички...

А никой не те обича. И може ли наистина да те обикне, може ли някой да бъде привлечен от твоята безкрайна, деликатна доброта? Има ли някой, който да обича истинската твоя доброта? Или като тебе са всички хора, които вървят край мен и се борят помежду си, и се обичат, и се мразят.

Тази вечер ти седиш до големия прозорец на малката стаичка и с учудени очи гледаш облаците и хоризонта... И се усмихваш отново със своята тъжна усмивка. Защото ти си още много млад, предчувстваш края си, завинаги си познал миналото си и мълчаливата смърт във вечерта сега.

Ти си спомняш най-хубавите неща, които си преживял някога в краткия си живот на годините, така както си спомнят тези, които скоро ще умрат. Но имаш ли спомени ти, горко момче, имаш ли спомени?

Ти виждаш златното тъмно лице на един млад човек... Това е твоят спомен, нали... Споменът за най-хубавото, което си преживял някога в своя кратък и напрегнат живот... Младият човек се усмихва с тъмното си лице и очите му светят големи над твоите очи в полуздрача... Защо ли си учуден, че си спомняш тъмното златно лице на един млад човек, който се усмихва до тебе? Бедно момче... Той ти е приказвал за неговите градове, където умират от глад по улиците, за далечни светове, където пушат големи фабрики, за хората, които нямат къде да се подслонят и къде да служат. И както са така много, ще тръгнат някой ден всички в бой по границите да променят стария свят. Ще го направят ли и красив, и да няма вече вражда между хората на земята, и да не се радват на живот едни, когато други страдат и умират бездомни по пътищата?... Той ти е приказвал за земята и бедните хора и ти си слушал в здрача неговите тихи думи и си слагал неговата тъмна ръка на сърцето си, и си чувствал скръбта на целия свят...

Нали ти си спомняш, бедно момче, как вече не вървяхме по големите поляни на планетата и как той ти се е усмихвал приятелски и се е радвал на това, че си така безпомощен ти и си така добър и радостен ти...

Нали той се е радвал, дето ти толкова много обичаш хората и мислиш за тяхното настояще и радости, и нали затова се е надвесил над тебе в полуздрача със своите тъмни, усмихнати очи...

Нали ти го обичаше като брат и му се усмихваше винаги, и се радваше като дете, когато пристига той. И обичаше да го милваш полека по косите и да го утешаваш, когато е скръбен за нещо.

Но, сигурно нали, той те остави веднъж сам. Той си отиде веднъж, за да не се върне никога вече, наистина. - И оттогава ти живееш със своите тъжни усмивки пред хоризонтите...

Ти плачеше за него тогава... и слезе в една малка кръчма край града... И защо тогава ти изпи толкова много вино?... Ти го търсеше по поляните, където той нямаше да мине с тебе никога вече, и се притискаше безпомощно до големите дървета, и им се оплакваше за нещастията си. И си чувствал, и казваше, че твоят приятел не е чак толкова лош, за да не се върне пак при тебе, че да ти говори за земята и бедните хора... Нали ти не вярваш, че твоят приятел ще те остави самичък, за да умреш съвсем непотребен на света? Нали ти си казваше, че той знае как ще страдаш и как ще се измъчваш ти без него?...

О, оттогава, бедно момче, твоята усмивка става все по-тиха и все по-безнадеждна. Оттогава ти ставаш все по-мълчалив и по-смирен... И ето, наистина - близка е твоята смърт. Ти желаеш вече това и ти трябва да умреш...

И ще бъдеш осъден, до края на дните си да си спомняш за тъмното златно лице на един странен млад

човек, който се усмива срещу тебе... И тогава се съзнал ти това, бедно момче. С това ти наистина се по-добър, по-безпомощен и весел, и си заслужил това най-голямо изтезание...

Размишления от една скамейка в градината

Когато се свечерява, аз сядам на някоя самотна скамейка в големия тих парк. Листата на дърветата падат полека по раменете ми и земята. Септемврийските вечери са мъгливи. Самотни момичета вървят по алеите. Те се усмихват на себе си и въздишат... Тъмно е. Аз съм сам. Никой няма да седне при мене, на влажната бяла скамейка в здрачната кротка алея на градината. От много отдавна аз дохождам привечер на тази бяла, влажна скамейка и чакам да се стъмни, и слушам как шумят падащите листа над мене и как въздишат дърветата...

В градината тихият бял ресторант свети... Там джазът свири танго и на големия сребърен дансинг танцуват млади мъже и жени. Те също се усмихват и не говорят нищо може би.

Тези листа, които падат, ми напомнят моя приятел, който аз съм загубил отдавна. Ние сме сядали безшумно на тази малка синя скамейка в здрача и сме слушали как въздишат старите септемврийски мъгли... Може би затова аз дохождам всяка вечер в парка и се усмихвам на падащите листа и дърветата.

А ресторантът свети. Също така, както е светил преди години, когато съм бил ученик и съм вървял тихо в градината със синята си изкривена фуражка и с остарялата чанта в ръка. Аз съм мечтаел да нося голяма бяла мушама и бастон. Аз съм мечтаел да танцувам в тихия дансинг на ресторанта с някое непознато, весело момиче през цялата нощ... Но ето, сега аз не искам да вляза в големия бял ресторант. Аз искам само да го съзерцавам отстрани тихо и да му се усмихвам, както съм правел това някога, преди много години, когато съм бил ученик.

Ако ме питат защо седя винаги на тази малка скамейка в градината, аз няма да отговоря нищо. Но ето, сега аз ви казвам защо обичам да седя с часове в старата градина, когато се здрачава над нея и падащите листа шумят полека от далечините.

Ах, аз обичам всичко, което ме кара да си спомням. Обичам остарелите грамофони с криви дръжки и пожълтели кутии. Те са свирели някога танго от малката маса на някоя непозната полутъмна стая, където аз съм с непознати малки момичета.

Обичам големите кожени фотьойли, които седят неподвижни и мълчаливи в ъглите на големите приемни стаи. От тях аз съм се усмихвал безшумно между своите приятели в някой голям дом. Ние сме приказвали тихо в полумрака и сме пушили безшумно. А навън неусетно се е здрачавало и са скърцали полека прозорците. Може би затова сега, когато съм на гости някъде, аз замълчавам изведнъж в големия старинен фотьойл и въздишам полека - и не чувам повече разговора на озадачените домакини...

На тази малка синя скамейка в градината винаги аз усещам, че се усмихвам, без да ща, и че въздишам... Понякога ми се плаче. Когато си тръгвам, аз сигурно си приказвам сам в тъмнината.

Но сега съм много сам. Може би аз ще умра скоро, щом като винаги си спомням. Аз съм стигнал дотам, да виждам във всички околни неща своето минало... Дъждът, който пада по паважа, ме радва и аз се усмихвам. Защото си спомням, че някога аз съм вървял по една такава тиха улица със своята мълчалива сестра и е валило дъжд над дърветата, и паважът е шумял тихо и е светил полека под тихия здрач...

О, не се чудете, че аз се спирам по ъглите понякога и изглеждам безумен. Не се чудете и на това, че с часове седя на тази малка скамейка в градината. Вие се лъжете, ако мислите, че аз живея напразно и че са безсмислени дните ми и празни. Аз никак не искам да умра, аз обичам този живот и скъпи ми са всички дървета и слънцето, и бавните испански танга. Та нали те всички ми спомнят моите някогашни дни!...

Тази вечер аз влязох в полунощ в един голям, шумен бар. Под виолетовите и червени лампи жените кълчиха бедрата си и се усмихваха, и пляскаха с ръце. Така те танцуваха своето танго и приличаха на негрки с големите си гърди и със своя танц. Те се притискаха с тих вик до своите пияни кавалери, а саксофоните светеха на естрадата и един келнер се поклащаше безшумно до осветения вход.

И аз не усетих нищо тогава - и нито един спомен не преживях тази нощ, и когато излязох, беше ми пусто и безсмислено, и празно в черните улици - и аз не съзнавах вече, че съществувам.

Приказка

Градът блести от белите къщи и слънцето. В зеления двор малки пухкави пиленца се забавляват между рози и хризантеми. Тук има дървета, развеселени от летния вятър. Тревата расте, диша въздух. Само бялата ленива котка знае, че оттатък зида съществуват дълги, прашни и тихи улици. Впрочем и момчето знае добре това, но то предпочита да го забрави.

Искам да ми припомниш нещо от тази неразказвана приказка. Думите са полузаличени от дългото време. Аз знам нейното начало, но ти криеш края й. Ти го криеш от мене. - Защо не ми го разкажеш веднъж?

Аз не съм чужденец в зеления двор. Ти не ме посрещай враждебно... Малките пиленца и криновете са доверчиви към мене. Аз съм старият познайник на котката... Ние ще се разхождаме с нея. Нека само се стъмни. Ти ще чуеш нашия разговор, непонятен за другите хора. Ти можеш да дойдеш с нас, ако искаш. Ти ще ни бъдеш приятен.

Нека да ми припомниш нещо от детската приказка. Малка бяла фея от картон живееше зад кулисите на един стар театър. Принцът се движеше мълчаливо по сцената в тъмно трико. Той се усмихваше тихо под златните си къдрици. Той беше хубав.

Една нощ принцът спеше в своята забравена кула зад кулисите на стария театър. Прозорецът стоеше отворен към нощта. А луната се разхождаше мълчаливо по тъмните стрехи. Луната скучаеше.

Хилядите й години не са променили нейната меланхолична красота. Но тя е била винаги самотна, защото живее отвъд живота на хората. В приказното царство тя е разговаряла с бледните принцове и царе. Но то вече са умрели отдавна.

И ето, луната съглежда малкия хубав принц през белия прозорец сега. Тя се спира. И бавно се изкатерва на корниза. Безмълвна и студена, тя го съзерцава дълго. А после застава до неговите къдрици и свети с най-златното и нежно свое сияние. А принцът полека отваря прозрачните си очи.

Той видя света позлатен и очите му станаха златни. Той се влюби в луната завинаги и оттогава лунните нощи станаха негов живот и негово щастие...

Знам още, че малката картонена фея потъмня от скръб, и вехтите кулиси старателно криеха от чужди очи нейните сълзи.

Декорите в театъра избеляват. Книжните дворци мухлясват и се покриват с плесен...

Принце, защо напуснахте Вашата самотна скръбна кула? Малката картонена фея ще умре от скръб за Вас... Нима не знаете, че Вашата любов към луната е безнадеждна? Освен това Вие сте съвсем старомоден, принце... Вие търсите, знам, скритите и тихи убежища на луната...

В зеления двор малки пухкави пиленца се забавляват между рози и хризантеми. Нощем луната слиза в своето убежище безмълвно и тогава котката съзерцава нейната хилядогодишна красота между големите кринове.

* * *

Защо не ми разкажеш края на чудната приказка? - Не ме посрещай враждебно... Аз не съм чужденец в зеления двор. Аз съм стар познайник и на луната. Ние ще се разхождаме с нея сега. Нека само се стъмни... Ела с нас.

Моето дохождане при тебе нима прекъсна чудната приказка? Ти няма да бъдеш вече сам. Ние ще седим двама на прага на малката къща - и ще разговаряме дълго в тъмнината... и ще мълчим... принце!...

* * *

Ние сме две деца, загубени в тъмната гора. Старата магьосница, луната, ще ни отведе в приказното царство... И там аз ще науча края на нашата приказка...

Стари декори

Бях излязъл същия ден от болницата. Аз нямах никого и не знаех къде да отида. Вечерта приятелите от кафене „Трите стълба“ ме посъветваха да отида в „Нов театър“, зад католическата черква. Там аз трябваше да пренощувам.

Момчето от касата си спомних от една кръчма. - Една хармоника, джин, малка счупена чаша... Момчето се усмихваше все още с широките си гълъбови очи.

- Добър вечер - ми каза то.

Бях на театър.

Сцената искаше да покаже пътующ цирк. Отпред стояха две огромни колела с червени спици. Като че ли цялата сцена щеше да потегли веднага на път. Представях си как всички ние от галерията подвикваме след нея по широкия пращен път през нощта, следвайки я.

- Господине, Вие трябва да се усмихвате, когато танцувате. Нима не чувате как всички ние Ви ръкопляскаме?

Тая вечер ми беше смешно и радостно. Малката циркова артистка пееше скръбно. Франсоа Вийон пристигна внезапно от Америка в старинно облекло от кадифе. Нали един цирк ще представи сега неговия весел „Патлен“? Не знаех обаче, че Франсоа Вийон танцува степ - като негър.

...Сцената полека опустява. Тъмно е. Една лампа свети зад жълтата завеса. Момчето има гълъбови очи. Ние ще останем зад кулисите в малката квадратна стая. Зад кулисите едно дете можеше да играе между пианото, картонения стол, декорите.

Аз заживях в малкия пъстър театър зад католическата черква. Дъхът на гримьорната беше влажен, въздухът миришеше на подземие. Между малките огледала карикатурите неусетно мухлясваха. Ние бяхме трима. Самият Патлен, момчето от касата и аз. Прибрах се вечерта, пушихме цигари. Сцената пътуваше по широкия път. Патлен обезумяваше във второто действие и бълнуваше пеперуди... Франсоа Вийон слизаше от един небостъргач... Момчето играеше степ. Беше радостно.

Помниш ли неподвижната строга Темида от трето действие? Аз се влюбих в нея и всяка сутрин, събуждан от слънцето и шарманките, аз я милвах мълчаливо по картонените коси. Аз свалях внимателно превръзката от нейните неподвижни очи и танкувах дълго време с нея между високите завеси. А старият грамофон ни свиреше едно далечно, бавно танго, тъжно като старите декори...

Помниш ли, как вие с Патлен ме изплашихте една нощ?... Не искам да говоря за това. Но аз се утешавах дълго време след това само със старото олющено пиано зад сцената. Аз свирех тогава „Любовни упреци“ от Шац и въздишах мечтателно...

Господин Патлен, нима Вие си отидохте завинаги от нас? Къде са сега Вашите големи кафяви очила и чантата Ви, и Вашето пословично сукно? Нима ние никога вече няма да чуем вълшебното Ви пеене?... Калипсо? Черните пеперуди?

Един ден театърът беше затворен. Нямаше го Патлен. Старият господин Пурсоняк също нямаше да се свърже никога вече... На улицата обаче останаха шарманките и старото слънце...

Скъпи приятелю, аз не мога да забравя тебе особено, твоите широки гълъбови очи, твоята усмивка... Струва ми се, че ти все още вървиш заедно с мене по затътените улички край черквата, влизаш в една малка гостилничка - „Букет“... Вечерта градът е затъмнен поради войната, неподвижните здания изглеждат големи и черни. Ние стоим на тератаса на театъра - има комини, една котка. Долу на двора все още играят деца...

Погледни ме открито - без угризения, и подай ми ръката си. Аз мисля, че ние ще се срещнем отново...

- Нали желаеш?

Цветове

Някога аз живеех в един отдалечен, полумрачен двор. Аз бях сам и дъждът, който падаше тихо, ме е развеселявал. Дърветата в тъмнината съзерцавали мълчаливо далечния хоризонт. Синьото момче почукало на прозореца и си отишло.

Нима аз съм забравил синьото момче? През лятото аз бях го намерил веднъж, една година по-късно, в някакъв голям и шумящ парк. Синьото момче ми каза своето име и аз се усмихнах. Аз бях вече твърде много покварен и някогашните въздишки бяха отдавна заглъхнали. Все пак аз можех да се радвам все още на дърветата, големи в здрача на парковете. Залезът имаше върху мен едно убийствено въздействие. Аз не плачех вече, но красотата сега не можеше да се отдели от моята неврастения.

Помня, че когато ние се напихме и виното беше размесено със слънце и - малко нещо - със сълзи. Изглеждаше слънцето да залязва в прозрачната бутилка, златночервена от виното. По-късно мастиката даваше също такива отблясъци в една оранжева чаша.

Докато слънцето залязваше бавно, синьото момче ми изглеждаше вече оранжево.

- Това беше кръчмата, която аз обичам, а най-вече залеза. Защо аз страдам? Вижте, моите ръце търсят да помилват въздуха над едно море. Аз чакам...

Той ми говореше отново за дърветата и една яхта, която пътува на залез слънце върху зелените и прозрачни вълни. Той ми говореше за големи, плачущи звезди над един самотен и мълчалив връх. Ние бяхме в най-пустите и най-мрачните кръчми. Ние пихме най-силните и най-отровните питиета. Спяхме край един канал, дълъг и черен, когато трябваше да се забравят мостовете.

О, моите болести на новопокръстен. Нима сега всичко това се е вече свършило?

...Оранжево.

Спомням си за „Безумната девственица“ на Рембо - този, когото обичам най-много и от когото не мога да се освободя. Колко сълзи, наистина! Аз няма да ги изплача никога.

Синьото момче. То сега няма никакво перо на шапката. Не е син дори неговият панталон. Синьото момче се усмихва обаче. Как е болна сега неговата усмивка на пияница.

- На хоризонта сините оттенъци преминават бавно в оранжеви, за да възтържествува накрай черният цвят.

Цветове. Може ли едно синьо момче, когато стане мъж, да бъде войник - с кафяви дрехи и ботуши, които са прашни?

Синьото момче не съществува.

Непознатият

Искам да ви разкажа за моите срещи с един непознат. Аз не скучаех в моята малка стая. Вазата пазеше от дълго време две рози, които сега бяха вече увехнали. Хотелът изглеждаше мой дом. Неговите посетители ми бяха близки, без да ги познавам. Една жена в червена дреха стоеше на стъпалата към четвъртия етаж през деня.

Аз обичам улицата, която виждам отвисоко. Момичето долу върви и свири с уста. Камионът излиза добродушно от стария кафяв гараж. Количкарите със своите широки зелени колички ме привличат... Непознатият не беше още дошъл.

Най-напред аз го срещнах в тъмнината до стария мост, под дърветата. Часът беше два през нощта. Аз бях сам и търсех приятелската врата на някоя кръчма. Той стоеше в най-черния мрак под едно голямо и самотно дърво. Изглеждаше, че самото стебло се раздвижва, когато той извика полека името ми. Аз се спрях и ние се погледнахме в мълчание. Неговата шапка в тъмнината ми напомни персийска чалма. Очите му горяха болезнено и ме съзерцаваха неподвижни.

По-бързо, отколкото очаквах, непознатият се отдалечи, като промърмори едва чуто някакво извинение.

* * *

Трябва да призная, че ме е страх. Някой върви по следите ми, дебне ме. Сигурен съм, че непознатият ме наблюдава. Аз не мога да открия присъствието му, но и през деня - неочакваното, внезапно мълчание беше негово, зная това. Поне да говореше нещо. О, да можех да го видя отново.

* * *

Влизах в кръчмите, сякаш отивах на поклонение. Не мислех, че печалните, изкривени момичета от ъгъла са някакви проститутки. Танцувал съм, бил съм пиан. Някой ме целуваше по устните...

В тоя мрак чувствам още по-осезателно неговото приближаване. В моята стая призори вече се очертават неговите контури. Кой е той?

Увехналите рози, жената на високите стъпала, безкръвният залез - цялата тая болезнена, мрачна красота издаваше неговото мълчаливо присъствие... Той сигурно е много красив - о, но той е непоносим, убийствен.

* * *

Най-сетне. Аз го видях. Какво ужасно откритие.

Непознатият ме гледаше мълчаливо в тишината на бавното разсъмване. Той сваляше безмълвно своята висока шапка. Той застана неподвижен до моето вдървено лице и аз слушах, усещах сега неговото уморено и равномерно дишане...

Той поразително приличаше на мене. Едва ли някой би могъл да ни различава. Но аз разбирам, че той вече не знае да говори. Очите му са красиви, неподвижни, болезнени - и дишат. Животът не може да създаде тоя образ. Той идва от смъртта.

Господи, ти виждаш, че неговото лице се разяжда от вътрешна язва; но то е много красиво... Ти виждаш, Господи, че аз съм вече сам, на дъното на тая бездна, която се нарича твой свят - и за не мога да се повдигна. И ти си безкрайно далече, безкрайно - необходим...

- Никой не е останал жив след една такава среща.

Аз я преживях.

* * *

Сега аз не живея в хотел, а в един двор. Криновете разговарят с мене, също и гъските. Нашите отношения са съвсем прости, но аз съм радостен, отдавна не съм си спомнял за непознатия.

* * *

Тази нощ сънувах непознатия. Той се отдалечаваше на кон, заплашвайки ме. Сега разбрах кой е той. Това съм самият аз... Но той е вече много различен. Ние враждуваме на смърт. Сега той не е красив, както преди. Само е станал още по-мрачен и по-упорит.

* * *

Помогни ми да не падна поразен, Господи!

В самота

Аз седя върху дървеното и пътро легло с един голям бял лист на коленете. За подложка ми служи един голям стар тефтер, където аз съм записвал в различни времена много весели или красиви мисли. Над мен таванът, остарял, напукан, показва своите стари български украшения от лакирано дърво. Аз виждам нарисуваните цветя. Под мен един килим, пъстър от звезди и птици, дъжд върху прозореца. Аз съм сам.

Спомням си.

Най-напред момичето, което вървяло тихо под дъжда и пеело. То спирало всяка вечер пред едно дървено човече на улицата и се усмихвало радостно.

- Ето, това е нашата кръчма - казвало.

Дърветата били големи и слушали. Можело да се види златният акордеон. Един цигулар танцувал със своята малка кафява цигулка и свирел румба. Жените пеели.

Когато трамваят звънял отделече и стражарят вървял тихо по тъмния кръстопът, вратата на кръчмата се отворила... и ето, едно момче. Със синя шапка и малко червено шалче на врата, със златно лице. Как странно. Очите му се усмихвали скръбно. Било тъжно над хоризонта.

Саша.

Тук аз виждам отново дървения таван със стари български украшения по краищата. Помислих си внезапно, че не ще мога да понасям дълго тази самота. Аз съм сам сега, наистина. Какво струват дърветата и звездите, и тъмният дъжд?

В здрача бавно ми дохождат две сенки. Едно момче и едно момиче. Аз ще мисля за тях. - Може би така няма да съм повече сам, нали?

Спомени.

- Мили мой - казвало момичето. - Аз те чакам всяка вечер пред тази стара кръчма и ти се усмихвам отдалече. Ти си винаги пиан, мили, и твоите очи са мокри от дъжда. Трябва ли да се каже, че моите очи също са мокри, само че от сълзи... Не от дъжда, мили мой! Аз плача.

Тогава момчето излязло от кръчмата озадачено и не казало нещо. Момчето и момичето вървели дълго по тъмните улици. В една градина те се спрели безшумно. Те се целунали, без да щат, - и колко красиво било да бъдеш до едно малко червено шалче и до една синя шапка в тъмнината, под едни устни, които се усмихват унесено.

Мили мой!

И ето, минало време. Момчето е било вече в една казарма навярно. То забравило.

Саша.

Момичето пожълтяло в здрачните стаи, без да се усмихва.

- Аз ще помня винаги твоите усмивки и твоите погледи. Коктейлите или виното в едни големи прозрачни чаши. Залезите, твоите ръце - тъмни, тъмни. Аз ще слушам винаги един глас, който казва отдалече едва чуто - „ангел“. Ти беше винаги пиан и ето сега те няма. А дърветата стоят в тъмнината под дъжда. Червеното шалче, червеното шалче. Трябва ли да се пее „не ме забравяй“ - никога, никога!... Трябва ли да се плаче?

Ти не помниш вече моя припадък върху снега. Как странно. Но аз ще мисля винаги за тебе...

Старият таван от лакирано дърво скърца. Тук е още по-тихо. Няма да пиша повече тази вечер. Става тъмно.

Нека сме отбележили винаги един спомен.

На север

Момичето, което пееше дълго време, сега мълчи. Ръцете му са вече неподвижни. То седи до прозореца и изглежда мъртво. Защото снегът падаше бавно и закри предметите.

Снегът замайва и опиянява. Прозрачният лед подчинява очите, които го виждат. Белият лед, който е бляскав, стои неподвижно във въздуха.

Когато завали снегът, уличките тръгват бавно към пустинния север. Те остават без хора и без животни. Дърветата обаче очакваха дългото пътешествие. Уличните стълбове също така бяха много нетърпеливи. На север те се чувстват добре и без стеснение се движат и вървят, защото има мълчание.

Аз мислех, че се страхувам от белия въздух. Макар че дългият сняг е красив и студен. Има обаче опиянения, които плашат. Освен това момичето, което изглеждаше мъртво, сега живее. И аз виждам, че то е смъртно опиянено. Аз се страхувам.

- Аз те сънувах - каза то бавно и студено под един стълб от лед. - Аз те очаквах дълго време, без да познавам твоите очи, нито ръцете ти. Аз мечтаех за твоето прозрачно, красиво и недостъпно лице. Аз знаех, че ти живееш на север, и дойдох, за да позная яркия, но леден блясък на твоите очи...

Сам не знам как съм дошъл тук. В този студен северен безкрай. Изглежда, че това момиче е било мое предопределение. Трябва да ви кажа обаче, че аз не съм го очаквал. Аз мислех, че то е наистина мъртво - в снега, който ме затваряше.

А снегът вече закри и последното дърво, и последния уличен стълб. Остана само студеният, безпределен и бляскав въздух. Очите на момичето се отваряха в сребърния здрач. Те блеснаха срещу мене като ледове, осветени от слънце.

- Ела - каза момичето, - ела на моя сняг. Дай ми да опитам твоя недостъпен студ, който вика смъртта. Ела върху мене. Кой друг би обичал твоя климат, кой би могъл да го понася?

Момичето ме докосна безмълвно и ръцете му звънтяха като лед, който се чупи. То ме целуна и прилепваше все по-бавно и по-сигурно до мене. - Сега аз съм част от тебе - каза полека то и се усмихна. - Ние ще станем едно и също нещо...

Снегът сигурно е закрил и него. Аз не знам. Но тогава бях чул думи, които пееха отдалече.

- Тук смъртта е бяла и ледена. Тя е безкрайният живот. Аз не съществувам.

Мои братя, снегът ще се стопи. И ще се завърнат уличките от дългото пътешествие. И ще капят капчуците, и ще пеят птици в мократа пролет.

Има сънища, които не се забравят, мои братя. Простете на най-самотните техния дълъг сън... Тъй както аз ще обитавам моя студен и недостъпен север. И отсега няма да ме чуят други освен тези, чиято студена кръв ще ги отправи на север.

Приказка за хитрата луна

Аз ще спя дълго в тъмната градина. Ще докосвам върху грапавите дънери, ще сънувам. Ще усещам движението на здрача и на въздуха. Ще бъда сам.

Тук едно дете отдавна търси къщичката на кучето. Неговите тъмни очи отразяват червения полумрак на залеза. Неговите ръце докосват тревата и прозрачните стебла.

Стъмва се.

В дъното на безмълвната градина свети от много отдавна малка къщичка. Един голям златен бръмбър заспива тихо между листата на розата. Шарени буболечици се разхождат все още по кривата, дървета врата. Червени цветя надничат през тревясалия праг.

Къде е сега кучето с рошавите уши? Къде е неговият дълъг синджир, който звънеше тихо през тъмните нощи?

И кроткото дете зове напразно дърветата. А тъмнината се навежда скръбно, за да възлезе бавно върху пълзящите растения безмълвната и самотна луна.

Аз обичам луната, - нейният златен здрач. Аз ще спя дълго в тъмната градина. Малкото момче ще ми припомни отживели приказки, полузабравени припеви, наивни стихове за деца и момчешки преображения.

Малко момче, знаеш ли, че твоето кученце е вече мъртво? Няма ги сега неговите рошави уши и ти скоро ще забравиш навярно неговата кротка и замислена муцунка. Ах, да! Луната от големия зид го хипнотизира със своите студени и дълги лъчи. А старото куче заспало с отворено очи. Аз знам, впрочем, че то е виждало вече само лъчи и че тя, хитрата, го е повела мълчаливо към варницата в другия край на градината. Малко момче, варницата е лошият гроб на кучето.

Луната знае да дебне и да приспива, да опиянява в мълчанието на нощта. Тя е много опасна.

Слушай! В къщичката на кучето призори ще се прибере луната. Аз ще се приближа на пръсти; ще бъде тихо. Луната ще спи, бъди сигурен. Аз ще я наблюдавам през процепа на вратата. След това безшумно ще я вържа със синджир на кучето.

А когато се стъмни, аз ще я изкачвам на старинния зид, нека тя се разхожда по дърветата, нека свети бляскаво, както преди. Аз обаче ще я държа вързана. Тя не би могла да ми избяга вече. Никога...

Уви - това са само мечти. Аз не знам къде е чудната къщичка. Но аз ще спя в тъмната градина, ще сънувам...

А луната ще обитава своята шарена къщичка. Тя си е знаела защо убива старото куче - ти можеш ли да разбереш? Вечерта тя ще се озърта кротко над безмълвната варница, ще се разхожда в алеите.

И така, детето не ще приказва с розите и не ще се усмихва вече. То ще спи до самия край на затытената варница и там ще го положи стария набръчкан пазач, когато се разсъмва.

Луната е много по-престъпна отколкото ние знаем, малко момче. Пази се!

Есеистика:

ЕСЕТА ЗА МОРАЛА

- Войнственият век
- Ден на надеждата
- Размишления за почивка
- За радостта
- За красотата
- За силата
- За наслаждението
- Безумието
- Изключителното
- За най-смирените
- За простотата
- Ограничението
- За парите
- За равенството
- Спокойствието

ВОЙНСТВЕНИЯТ ВЕК

Това беше отдавна, разбира се. Облаците изглеждаха неподвижни и големи. Между тях се показваше небето, хубаво и спокойно-синьо. Аз съзерцавах.

Тогава нямаше войната, сегашните страхове. Не подозирахме лошото покачване на цените, оскъдицата. Разпределителните карти ни бяха непознати, също и пропагандите на неприятеля, полицейските часове, затъмненията.

Тогава момичетата се разхождаха мечтателно в дългите алеи на градината. Малките кръчми стояха отворени през нощта. Аз завързвах чудни запознанства пред вратите на баровете. След това ме целуваха в тъмнината, беше хубаво.

Диктаторе, позволете ми да спра пред вашия пиедестал, да ви се поклоня. Аз бих ви обожавал. Бих се страхувал за свръхчовека. Вие обаче заповядахте ергенските данъци, диктаторе, гимнастическите упражнения, страховете от кастрация. Нима в най-войнствения век може да се мечтае все още за господството и на красотата на духа в света?

И все пак аз помня тъмносини крайбрежия с оранжеви отблясъци върху пясъка. Златният цвят на пелина се съчетаваше с кроткия блясък на усмивките. Ние бяхме сами, нали, мой приятелю? Ние разговаряхме за старите поети и за Сафо, за съвременните пороци, по-стари от световните цивилизации, за човешкото несъвършенство.

Аз четях Метерлинк и отдавах почит на старите жени, които се усмихваха. Децата се учудваха на куците момичета. Аз се радвах на залеза, търсех смисъла на живота в нашите ежедневия, одухотворявайки ги. Но то беше отдавна, разбира се.

Сега аз трябва да повярвам в силата. Светът не е толкова добър, за да бъде красотата негово спасение.

Ето войнствения век. Народите, които се изправят един срещу друг, воюващи, в очакване на победа.

Най-силните и най-великодушните мъже обаче ще създадат в бъдещето истинския мир. Намерете тези богове.

ДЕН НА НАДЕЖДАТА

Слънцето над леда дълго време привличаше болните като огледало, където не се оглежда нищо. Стъклата на коридора обаче светеха, а върху желязната ограда отвън снегът се превръщаше бавно на големи, златни капки, които трябваше да паднат.

Изоставяйки предчувствията и страховете, все още слаб от дългата неподвижност, през алеята аз отивах сега към селото, което ме очакваше зад хълма.

Господин докторе, къде са вече вашите очила, вашата снизходителна усмивка, утешаващите думи, рентгенът? Бях искал да ви разкажа насаме всичките си страхове, нещастията си. Бях искал да ви помоля за някакво неизвестно опрощение. - Вие и без това имахте понякога строгия вид на католически свещеник. Щях да ви изповядам своето отчаяние.

Това вече мина. Сега аз съм свободен.

Зад хълма аз ще се ръкувам с някакъв млад селянин. В една опушена стая той ще ме черпи вино в една висока дървена чаша. Ние ще се разхождаме после, ще разговаряме заедно. Аз ще навляза в истинския живот. Ще бъде хубаво.

Някога аз съм страдал от болезнена любов. Аз боледувах. Аз скитах с пияниците в хаотичната нощ. Безумието беше близо, много близо. Моята чувствителност все още възприемаше действителността като чудовищна. Аз исках да умра. Тогава бях на деветнадесет години обаче. Сега аз ще бъда спокоен, ще налбюдавам, ще отбелязвам истини. Човекът трябва да постигне равновесие през нещастията и хаоса. Нашият живот е твърде многостранен, наистина; твърде променлива е тази сила на Космоса, която ние не можем да унищожим, нито дори да отречем. Не са ли затова всички случки в нашия живот напълно естествени?

И така нека ми бъде простено да мисля сега, че нашите пороци, страданията ни, а също и угризенията на съвестта ни са само наши фатални преувеличения.

Да можеше да променим съзнанието, да се приближим до Космоса, оставяйки се на всички жизнени влечения, които се зараждат в нас. Да можеше да се изчисти злото - този създаден от нас господар - като една язва; нещастieto в нашия свят, където всички са все още много болни като че ли.

Ето, без предчувствия и без страхове, все още слаб от преживените нещастия, аз минавам сега през снега на алеята, отдалечавайки се от лошата болница. Слънцето се изкачва безмълвно над леда и в този ден на надеждата аз съм радостен.

РАЗМИШЛЕНИЯ ЗА ПОЧИВКА

Никога не съм бил така радостен. Както тогава. Може би вие мислите, че аз се преструвам, като говоря така... Но вие се лъжете...

Най-напред влизаше в моята стая слънцето. Старите пердета се отдръпваха тогава мълчаливо от прозореца и техните вехти кръпки светеха в утринта... Аз ставах от леглото си и като подсвирвах весело с уста казвах „Добро утро“ - на дърветата - и те в отговор ми кимаха вежливо поред и се покланяха.

Тогава аз закачах едно кученце от нашия двор, което скимтеше добродушно и лаеше, когато минавах. Аз вървах под слънцето съвсем сам и се усмихвах... А слагинята от отсрещното здание пееше на прозореца с една кърпа на косите - тя се усмихваше, но на един черен шофьор, който четеше вестник до стария уличен стълб, срещу своя добър и чист автомобил.

Внезапно слънцето влиза в небето зад един облак - а хоризонтът изглежда морав над прозрачните покриви. Къщите отварят тихо своите малки врати и оттам излизат на пръсти стари жени и няколко котки, които са откраднали нещо отнякъде, защото се облизват мълчаливо.

Аз не знам вече дали денят е скучен. - Не знам дали наистина е скучно да се скитам безшумно по улиците, когато слънцето върви към заниз - да гледам как врабчетата заспват кротко по телеграфните жици, как фенерите са се прибрали мирно по занемелите ъгли, очаквайки търпеливо вечерта...

Тогава аз мисля за себе си и за хората. Аз мисля и за вас, мои стари познайници от кварталните кина, и за вас - мили приятели от кръчмите, за вас, всички, уморени и все пак безгрижни мъже и жени от улицата... Аз приличам на вас по това, че моето скитане е безцелно, като вашето скитане, по това, че обичам сантименталните филми и случайните любовни приключения из парковете... както и вие...

Вие сте съгласни, мои приятели, че няма нищо по-хубаво от уличните безпричинни радости... Между това, нима уличниците разсъждават за въртенето на планетите и за преустройството на света... Ние ще подсвиркваме весели и тъжни танга с уста и ще продължаваме да скитаме покрай афишите пред малките квартални кина - ще се усмихваме на радостните слагини и на стражарите по кръстопътищата. - Нека умниците предвещават социални катастрофи и нека кроят планове за бъдещето на света, о - те заслужават съжаление, макар че глупостта им е непоправима и нежелана.

Радвайте се, мои приятели, когато сте в кръчмата при чашите с вино или ром, целувайте, когато една жена ви спре в задънената алея на парка, плачете от спомена за една отминала любов... Нека бъдем безгрижни, весели скитници - пленени от чаровете на случайните целувки и пианството. - Дори да умрем под един шрапнел или на един далечен фронт - под огромните сенки на аеропланите...

А умниците? - Те разсъждават, те сега предчувстват - те вече са изгубили всяка усмивка и светла радост, защото знае да се радва на света само онзи, който е мъдър. А ние сме мъдри, мои приятели. - Смейте ли се? - Не... защото аз казвам една истина...

Ето - здрачът над стрехите и един далечен месец, направен от порцелан - бял и неподвижен върху тънкия гръмоотвод на зданието... Вятърът се провира между дърветата в парка, цветята се навеждат ухаещи към тревите. Едно момиче с тъмен копнеж в очите седи до широките врати и гледа вечерта...

Тази нощ аз бях пиан и в тъмнината на парка едно бездомно куче се свря до нозете ми - под огромните плачуци звезди - и аз милвах неговата тъжна муцуна и седях на моравата трева в нощта - и бях радостен, радостен - като никога.

ЗА РАДОСТТА

Дълго време пианиците пееха с изкривени лица. Аз стоях между тях неподвижен, усмихвах се безмълвно срещу техните болезнени погледи, чаках. Нещо не се случи обаче. Те вече не чувстваха нищо сега; те бяха много пияни и навярно падаха често върху мръсния тротоар, когато трябваше да се прибират. Аз бях ги търсил, за да забравя нещастieto си, лошите пороци, които ме безпокояха вече, също и предишното усамотение.

Аз бях длъжен да открия радостта впрочем, измъчвайки себе си върху гатанката, която още не разбирах. Аз страдах наистина през тези часове на опиянение в кръчмите и пустите паркове. Но след това аз щях да разкрия за сетивата си и за съзнанието радости, които тогава още не познавах.

Може би много по-късно аз бях вече луд. Само ако можеше радостта от нещата да бъде лудост; ако можеше моето прекрасно спокойствие да бъде наистина безумие. Защото, сигурно е, че аз бих изглеждал безумен на онези, които са убедени в нещастieto.

Не е случайно впрочем, че мойт най-хубав смях се раждаше в една болница между разстроеното човечество. Но аз трябваше да повярвам в себе си най-напред и дори - сега вече мога да го призная с усмивка - да отрека в съзнанието си почти всичко останало. Вие предполагате вече, че това е било някакъв хаос. - Но да, през хаоса е необходимо да се премине. Инак ние бихме намерили за нашия живот само едно лъжливо равновесие.

Не е чудно, че аз съм обичал Уайлда, който изтрагна от своите пороци поезия. Бодлер можа да открие за себе си красотата в злото. Но всичко това беше много мрачно и завърши съвсем печално все пак. Те не можаха да открият живота като че ли. А радостта стоеше все още скрита зад всички неща, като един непокътнат рудник. И аз трябваше да изпитвам страданието на повечето хора в света, когато я виках напразно през времето на младостта. Без малко, поради честите разочарования, аз щях да повярвам, че тя е само една илюзия.

Сега мисля, че и убиецът би трябвало да я намери най-сетне. Най-неспокойният и най-страдащият също би трябвало да усетят нейното присъствие и в най-мрачните изстъпления дори. Тя е големият лек впрочем, спасението на душите.

Ето, аз мечтая не за анархията в света сега, а за вечната сигурност.

Разрешете тази гатанка.

ЗА КРАСОТАТА

Би могло да се говори за нея с езика на древните. Тези, които я разбираха, знаеха да бъдат силни. Техните изтънчени наслаждения я излъчваха заедно с радостта, която е самият живот впрочем. Къде са древните мраморни юноши, мускулите, членовете, съвършените усмивки?

Древните съзерцаваха човека в неговата жизненост дори когато той биваше нещастен. Но много по-късно ние съзерцавахме вече само своята умора, угасването на силите върху едно разпятие, своето скръбно самоотречение. Красотата ставаше безкръвна, бледна, страдаща за печално изгубения живот може би, но все още властна в своето божествено примирение. Къде са днес византийските светци, - с дълги, прозрачни пръсти, с огромни очи, където още гори в своето съсредоточение един подгонен живот, като някакъв непознат пламък?

Ние не бихме могли да живеем без красотата впрочем, това се знае. Но защо ние я изопачавахме така жисточно и толкова често? Плячка на страх и на много злоба, защото бяхме вече съвсем слаби навярно, ние най-сетне с една просташка несправедливост провъзгласихме ползата за неин ужасен заместник. Не означаваше ли това обаче краят на една благородна и силна човешка раса, щом като една отмъстителна тъпла можеше вече да тържествува?...

Затова аз ви обичам вас сега, болезнени търсачи на старата красота. Вие я откривате в опиянението от алкохола и в изтънчената еротика понякога. Много болни, вие имате все още силата да я усещате, макар и в порока. Аз самият, боледувайки в младостта си, страдах от тази мрачна, болезнена красота, която малко по-късно стана съвсем безжизнена. Но тя, казвам ви, е също така краят на една благородна и вече твърде изтощена раса, уви.

Ах, ще я открием ли ние, нея, - истинската; която присъства навсякъде, неоткритата; която ще извика най-хубавите смехове, най-тържествените мълчания?

Ще имаме ли силата да разберем, че тя е в движението и в покоя на всички неща, красотата, която се противопоставя на страха, за да възтържествува един ден в жизненото човешко съзнание?

ЗА СИЛАТА

Имаше времена, когато усмивката на любимия човек можеше да ни вдъхнови и зарадва. Очите обещаваха твърде много, аз бях наистина влюбен, пишех неопитни стихотворения; докосванията до любимия врат, до копчетата на дрехите дори, - бяха мъчителни блаженства, непоносимото щастие. Тогава можеше да се плаче безутешно, едно разочарование докарваше мисъл за смърт. Ние бяхме въвн от себе си без съмнение. Тъкмо тогава избухна първото неочаквано сражение с един сладък до смърт подчинител, какъвто беше любовта.

- Бъди благоразумен, запази приличието, а също и своето достойнство - съветваха най-благоразумните.

Но аз знаех вече, че спокойствието на повечето от тях не беше никакво завоевание, а един Божий дар, даден им като достойно украшение може би за тяхната пълна духовна бедност.

Ето как по онова време в мене се появи мисълта, че първоначалната липса на страсти означава мизерия. Моята упоритост ме водеше към крайностите на чувствата, но заедно с това се задълбочаваше и ранното сражение на младостта ми, първата война в моя живот, която щеше да ме направи един ден победител.

Ето защо по-късно аз щях да се отдавам без съпротива на своя бяс дори, а още повече на страданието, без да се наруши от това моята завоювана радост на мисълта, чудното равновесие на моя дух победител.

Аз запазих впрочем безумието на любовта непокътнато, но тя не можеше да се нарича вече мой подчинител, както преди. Освен това сега аз знаех да се радвам и на нещастieto. И най-големите неуспехи по-късно трябваше да станат по този начин само съвсем привидни. Аз научих чудното изкуство на превръщението.

Може би е трагично това да се радваш на собствените си катастрофи. Но има величествени разрушения и сътворявания наистина, - и тежко на този, който не може да понася тази прекрасна гледка на живота. Аз знам да ѝ се радвам сега.

Скръбта обаче минаваше пред мене. Аз видях едно малко дете, бледно и замислено като ангел, да храни кръв. По-късно то умря през нощта съвсем само в едно болнично легло, шепнейки много тихо: „Мама, мама“, разтваряйки широко своите учудени, скръбни, чисти очи.

Но тези, които усещат всичкото човешко нещастие, ще имат предимството да бъдат силни.

Защото сила е тогава това да прозрем и зад най-жестоките случки непостижимото многообразие и постоянството на живота.

Тук ние ще трябва да устоим на радостта - отново и завинаги; ние, които сме най-състрадателните, най-разбиращите, най-благородните.

И ако един ден се случи нашият поглед да обхване цялостното човечество най-сетне от тази височина, без да загинем от тази върховна радост, - заповядвайки, ние ще бъдем тогава господарите на живота.

ЗА НАСЛАЖДЕНИЕТО

Нищо не е било по-мъчително от страха пред свободното наслаждение. През вековете то беше порицавано с ожесточение от аскетите на християнството, също и от всички страхливци. Заради някакъв неизвестен недъг те отмъщаваха сега на света, създавайки един морал, окончателно противен на живота. Те отрекоха нашето право на наслаждение, заплашвайки ни най-напред с отмъщението на един бог, когото те все още наричаха всеблаг.

И така, здравите и невинни юноши, а и мнозина други още трябваше да се изтезават смъртно в тъмните си легла през нощта, когато животът в техните членове заповядваше радост. По-късно те трябваше да се промъкват тайно до някое малко наслаждение с гузната съвест на крадци. Проклятие на онези мрачни изобретатели, които превърнаха най-чистия източник на радости в един истински пъкъл!

По-късно обаче други знаеха вече да говорят за пресита и за отегчение от живота; - тези отрицатели, които поради слабост и неупорство дезертираха от християнството. Тяхното съзнание все още скрито почиташе съществуващата нравственост, но те вече бяха неспособни за въздържание. Така техният порив към наслаждение можеше с право да се нарича сега порочност. Ако не се връщаха покаяни при Христа, те свършваха живота си в отчаянието най-сетне, или дори - в мрачното престъпление. Впрочем страхът разваля живота.

Аз искам да се радвам без угризения. Да бъдем силни в нашите наслаждения. Да не укоряваме прекрасния порив към сексуалното движение у членовете. Мъчително-безполезно е нашето съзнание да унищожава насилствено този властен ток на живота. Аз желая Впрочем самото ни съзнание да стане жизнено.

Но ние ще се приближим ли до живота, ще го открием ли? Но ще разберем ли най-сетне, че естественият човек както би могъл да се наслаждава без угризения и страх, така също би се и въздържал с радост?

БЕЗУМИЕТО

Съдено ми е било, изглежда, още в най-ранната младост да се отдалеча окончателно от пътя на благоразумните. Те бяха винаги много убедителни и ако ние не притежавахме духа, този издирвач и този заповедник, - ние щяхме да намерим отдавна вече човешкото щастие при тях.

Но сега аз искам да си спомням много повече за безумните - тези непокорници, които преследваха невъзможното; които се опияняваха от най-редките удоволствия, търсейки с трагична непримиримост да променят в човешкия свят всички обществени, а дори и всички неомолими, природни закони.

Тяхното безумие беше винаги красиво, а понякога и велико, без съмнение. Между тях се родиха завоевателите на света, големите любовници, откривателите на нови светове. Те трябваше да растат и да бленуват в самотата си между враждебното човечество. Безкрайно обичащи, те не един път трябваше да нанасят удари на всички страни. Вие знаете, че тяхната воля беше огромна и плодотворна въпреки тяхната ужасна чувствителност, но издържливостта им остава наистина над всяко човешко разбиране, защото все пак именно те създадоха най-хубавото в историята на човешкия свят. Много често, когато мисля за тях, аз се смея със своя най-радостен смях. Но те бяха, без съмнение, много нещастни и много неспокойни. Може би вечната неудовлетвореност е все още най-своеобразното човешко щастие, което те можеха да постигнат. Но не е ли трагично безумие това да вярваш в невероятното, да преследваш непостижимото и въпреки всички велики постижения и дела да умреш недоволен, разочарован и без мир?

Скръбен е наистина този паднал ангел. Неговият блян завършва в постоянния неуспех. Кой би го развеселил най-сетне завинаги? Кой би го зарадвал? Кой би го накарал да се разсмее от сърце пред онова неосъществимо, от което той наистина не бива да се отказва в бъдещето?

Смехът ще трябва да отпразнува своите тържества въпреки. Щом има безумие, нека има радост! Неуспехът някога накърняваше гордостта, уви! Но не разбирате ли най-сетне, че вече аз говоря за най-върховната, за бъдещата, за ненакърнимата гордост?

ИЗКЛЮЧИТЕЛНОТО

Като дете още аз трябваше да понеса неговото неочаквано въздействие. Появата на изключителното дразнеше винаги човешкото любопитство, за да предизвика много скоро лошия страх - едно неволно отстъпление най-често. Хората се променяха във времето, работеха с известна упоритост, за да придобият за себе си едно спокойно хранене, усмивката на почтената съпруга по-късно, тишината на домашния кът. Искам да кажа, че изключителното беше винаги старателно отбягвано. Тук благоразумният човек имаше винаги своите нравствени принципи, за да ги защити достойно с чудната разпаленост на един фанатик и понякога с надменност дори.

Не искам да кажа, че е весела внезапната гледка на един обесен човек в гората. Когато бях дете, аз преживях посещението на един призрак в мрачната приемна стая на нашата стара къща. По-късно изключителното ме нападна из засада в първата любов. Трябваше да разбере най-сетне, че тези неочаквани и дръзки нападения можеха да ме направят един ден победител.

Сега аз знам, че страхът и удивлението еднакво затрудняват простотата, която е така необходима за нас. А тъкмо тези наши чувства, съвсем първични въпреки, са съпровождали винаги появата на изключителното в нашия живот. Може би, за да схванем живота в неговата пълнота, ние ще трябва да се освободим един ден от скръбните учудвания и отвращението, с една дума - ние ще трябва да преодолеем в съзнанието си постоянния страх.

Опасно е въпреки да се търси изключителното. Дориян Грей го намираще често, за да бъде все пак напълно съкрушен на края. Не разбирате ли, че ние изградихме нашето нравствено съзнание като една защитна стена срещу стихийния живот в нас само защото бяхме твърде безпомощни, твърде страхливи наистина? Ето как ние се отказахме от цялостния живот, който е многообразен, за да се ограничим в едно привидно и много съмнително спокойствие. Поради нашата постоянна слабост ние сами изключихме и назовахме изключителното, без да схванем нито веднъж, че по този начин ние създадохме за себе си най-опасния и най-фанатичния враг - една същинска язва, която все още разяжда човешкото съзнание.

Но ако един ден ние заменим в радостта си нравственото съзнание с жизненото, нали тъкмо тогава ние ще постигнем най-сетне чудната, великолепната, истинската простота в нашия живот?

ЗА НАЙ-СМИРЕНИТЕ

Не сте ли срещали никога във вашия живот никое от онези чудни същества, за които ми е толкова трудно да говоря сега?

Твърде злокобният и твърде отмъстителният човек само не би могъл да ги разпознае в тълпата. Аз съм виждал техните добри и ясни усмивки да излъчват светлината си срещу човешката враждебност; и изглежда ми, че никой не би посмял да вдигне своята дръзка ръка върху тези най-смирени и привидно най-беззащитни същества.

Те познават онази чудна чистота, за която се говори в християнството понякога. - Онова, което свещеникът би назовал Божия благодат. Само че тези тук не познават жестоките разаяния, мъченията на християнските грешници, нито ужасните разправии и пазарлъци с Бога. Те са естествени в своята чистота и никоя черква на земята не е предизвикала тяхното лазурно съвършенство.

Те не знаят да се усмихват, когато околният свят в залисията си е вече готов да ги стъпче. Впрочем страхът е нещо съвсем неизвестно за тях или поне - те никога досега не са се страхували за себе си. Но толкова по-подла и по-възмутителна изглежда гаврата, която човешката тълпа знае да упражнява понякога върху тях.

Те не познават изгарящите желания, съжаленията, острите разочарования. Излишно би било да им говорим за силата, за красотата, за превъзможването. Те се радват на света с една тиха, равномерна радост, почти без вълнение. Те са, които чувстват „вътрешния живот на нещата“, а също „вечната връзка с безкрайния свят“. С еднаква обич те могат да наблюдават незабележимия живот на тревите, движението на малките буболечици, всяко раждане и всяка смърт. Те присъстват на човешките драми с едно чудно участие и доброта, докато другите остават потресени и ужасени. Вие знаете, че тъкмо те са онези, които вършеха най-мъчителните жертви, без да търсят нито най-малката благодарност за това. - Защото всичко у тях е така естествено наистина; и тъкмо затова може би ние искаме сега да си ги представим в света на човешкото бъдеще.

Чужди на всяка власт, те ще останат скрити и безмълвни в огромното човечество, за да долавят все още в своята вътрешна тишина езика и мисълта на най-невидимите случки и неща в нашия свят.

ЗА ПРОСТОТАТА

Аз мислех, че съм я вече постигнал, защото светът ми изглеждаше хубав, слънцето му привличаше, както и хората, които вървяха около мене; аз се радвах като дете. Но това все още не беше простотата, за която искам да говоря сега. Аз бях само много близо до нея.

Трябваше да разбера по-късно, че радостта се съчетава с простотата, както и страданието. И тежко на онези наистина, които не ще могат никога да страдат и да се радват с простота, които не ще имат вече силата да заживеят безизкуствено.

В началото аз исках да избягам от предишния живот, където имаше малко мъчителни наслаждения, неочаквани срещи, недоразумения в приятелството. Бяха ме излъгали, че така, воювайки срещу своя собствен живот, аз ще намеря най-сетне необходимата простота. Впрочем аз разкрих твърде скоро безсмислената лъжа, струва ми се. Защото сега аз се връщам с леко сърце при наслажденията и игрите. Недоразуменията ми с другите не изчезнаха - дори се поувеличиха малко нещо; но вече аз дишам свободно и с радост наистина. Посрещам всички случки с едно ново спокойствие, което разведрява и погледа, и мисълта заедно.

Сега мога спокойно да се отдавам на една скръб. Страхувам се понякога от опасностите, но мисълта ми не се плаши вече от страха. Вече виждам, че всички неща имат своето място и значение в човешкия живот. Страданието стана по-чисто и зад всички съжаления и изненади се установи вече завинаги моята постоянна радост на мисълта. Изключителното не съществува за мене. Нищо вече не може да наруши простотата, спечелена в съзнанието.

Понякога аз си поставям малки задачи в ежедневието, когато имам желанието и решението за това, разбира се; после отдавам почит на постигнатите успехи, изругавам, както трябва, несполуките - и от всичко това ми става наистина добре. Когато съм в затруднение, не казвам, че не съм. Прищевките на живота ме изпотяват понякога, но гледам да запазя бодрост, колкото мога.

Впрочем аз съм свободен.

Да бъдем естествени, за да бъдем прости. Бъдещето принадлежи на жизнените.

ОГРАНИЧЕНИЕТО

Досега ние бяхме принудени да се подчиним неведнъж на постоянните ограничения в нашия живот. В това ние често откривахме много омразната човешка непосредственост, макар че винаги мнозината между нас сами търсеха да бъдат ограничавани. Ние страдахме поради някакво нетърпимо ограничение било в любовта, било в обществения живот. Тъкмо общественият живот впрочем е немислим без многото ограничения. Но владетелите на света бяха много пъти досега само някакви жестоки ограничители. Ето защо в човешката история те страдаха и се страхуваха от своите народи, така както народите страдаха и се страхуваха от тези владетели. Бъдещето обаче ще даде друг смисъл на човешкото ограничение, защото в съзнанието настъпва вече едно бавно, но сигурно преобразование.

Преди всичко ние ще трябва да заменим нашето старо чувство за справедливост с едно по-широко жизнено отношение към света на хората. Схващайки ограничението като една обществена необходимост, ние ще трябва да го приемем в нашето съзнание като събитие, като случка в многообразния живот. Съзерцавайки по този начин света, ние ще се приближим неусетно до Космоса, до нашата хубава лична свобода, ако желаете. Тъкмо тогава нашите действия в обществения живот биха били радостни и целесъобразни наистина.

Тук отново аз започвам да мисля за силните, очаквайки доверчиво и с някакво радостно нетърпение тези заповедници. Аз чувствам вече тяхното приближаване като свежия въздух на един хубав вятър.

Онези, които искаха с една мрачна робска омраза да завладеят човешкия свят, за да ограничат в постоянния страх човешкото съзнание, ще загинат; защото тъкмо те се безнадеждно болните, без съмнение. Но кой беше излъгал тези малодушни и отмъстителни лековерници, че няма вече сила в нашия свят, че няма вече красота, че постоянният, чистият, тържествуваният живот е вече само една празна приказка?

ЗА ПАРИТЕ

Драги приятелю, ние никога няхахме пари наистина. Но аз се учудвам, че ние бяхме понякога много щастливи. В нашите разговори ние си обяснявахме постепенно значението на парите в човешкия живот.

Отначало аз не познавах тяхната цена, бях ги пренебрегнал. По-късно обаче аз трябваше да науча много чудни неща за парите, трябваше да се сблъскам вече с човешкото робство, да преодолявам нови отвращения и страхове от хората.

Но ти си много недоволен понякога, много мрачен и скръбен. Защото ти обичаше кадифения здрач на стаите, където трябва да звучат отегчаващите тонове на китара, старинните вази, тънките статуи, - всичко онова, което е предимство на богатите. И ето, поради тази ужасна липса, ти копнееш сега за много пари. Ти би станал с радост един добър търговец, аз знам; би заживял като контрабандист, стига да можеше. И аз трябва да мълча срещу тебе сега, да повдигам безмълвно рамене при твоите приказки, да се усмихвам безсмислено.

Всъщност борбата за парите беше в началото само борба за съществуване. Чудно ли е тогава, че хищниците ставаха победители и в човешкия свят? Така е и в света на животните, доколкото знам. Но ние бяхме вече в пътя на чудния човешки напредък, когато, по-късно, направихме неусетно от борбата за пари борба за власт над света. По тоя начин ние трябваше вече неведнъж да се подчиним на волята на добрите търговци, на банкерите, които господстваха неумолимо в обществения живот.

Но все още щеше да бъде трогателно-хубаво, ако силните духом разполагаха с парите в света. Работите обаче се нареждаха съвсем другояче във времето.

Мъдреците се затваряха в съзерцанието. Религиозните фанатици презряха тялото и неговите желания. Създателите на човешката нравственост осъдиха стремежа към власт. И всичко това беше много смешно, но и много тъжно, наистина. Защото истински даровитите, в името на установеното добро, пренебрегнаха пътищата към власт и пожелаха тъкмо те да бъдат добрите. Действието отстъпи място на бездействието; по-късно техният свят излъчваше вече застоял мирис. Хищниците впрочем продължиха да действат, защото останаха жизнени. И те са по-достойни за възхищение наистина, защото, борейки се, те не изневериха първоначално на живота. Отчуждавайки се от духа обаче в своята алчност, те също изкривиха света на хората, причинявайки несполучливо съдбоносната борба. Катастрофите в човешката история следваха една след друга. Затлъстяващите не можеха вече да се приближат до духа, сякаш бяха от една низша раса. Но те все още тържествуваха, господствайки в нашия свят.

Впрочем аз знам, че силите духом се възвръщат сега към живота, за да установят честотата и реда в света. Старата нравственост, изгниваща, ще трябва да се прости вече с освобождаващото се човешко съзнание.

Силните се устремяват към властта. Най-жестоката война е в своя върховен разгар. Дохожда ли, дохожда ли вече, драги приятелю, времето на естествения човешки порядък?

ЗА РАВЕНСТВОТО

Още в ранна младост аз трябваше да се сблъскам с проповедниците на равенството. Човек може да се отвори от тези съвременни пророци наистина. Аз обичах вече от сърце Фридрих Ницше, което не е никак чудно, разбира се.

Но по това време вече аз страдах дори в любовта от тези вдъхновени вестители и приложители на безусловното човешко равенство.

Тази идея зарази, както се знае, мнозинствата в нашия свят. При това заразата се разпространяваше с чудна бързина. Всички повярваха изведнъж, че са призвани да уреждат света на политиката, на мисълта и на изкуството. Тяхното единодушие беше за тях нещо като доказателство в непогрешимост. С бодри усмивки те поемаха в трудния път на човешкия напредък, ненавиждайки всяка самостоятелна мисъл. Те съзерцаваха захласнати чудната своя цел - и още какво благородство откриваха те в своите съкровени мечти за власт. Те искаха да управляват света наистина - всички заедно - по някакъв неизвестен начин. Но преди всичко те трябваше да се разправят най-сетне, веднъж завинаги, с тези омразни и неотстъпчиви застъпници на човешката самостоятелност. По-късно обаче успокоени от радостното откритие, че мнозинството и силата са тъждествени величини, те проявиха едно мило снизхождение: Да - казваха те - има велики хора, но те винаги са били създавани и вдъпновявани от нас. Какво би сторил Александър Македонски без своята войска?

Много често на своите събрания те съветваха поетите как да пишат, философите - как да мислят и изобщо - учението за средата ги докарваше във върховен захлас.

Най-любопитното е, че те наистина вярват от сърце в своето равенство и вече се приготвяват за бъдещата си задружна служба в света. Живеят според предписанията на науката, за всеки човешки проблем имат готова формула, непременно научна - нещо като разковниче за мисълта. Тези глупци посветиха живота си на строгата и еднообразно-теоретична мисъл.

Но аз мисля, че те са най-отмъстителните отрицатели на живота.

Ще заживеят ли един ден тези нещастници според законите на човешкото тяло? Ще се отдадат ли един ден с радост на здравите жизнени пориви, които почти са се зародили в нас?

Ще разберат ли веднъж завинаги, че прекаленото човешко равенство се състои в намирането и спазването на естествените различия между човешките същества?

Невъзможно е - тревожните сърца да станат безжизнени съзерцатели, както най-смирените не ще заповядат никога на народите. Заживейте естествено, впрочем, за да намерите най-чистите и най-простите човешки радости.

СПОКОЙСТИЕТО

Аз си спомням с радост за едно лято на хубаво спокойствие, когато бях сам. Слънцето се изкачваше бавно над стрехите, дърветата се съсредоточаваха неподвижни в тежкия въздух, хората изглеждаха приятно уморени и вървяха тихо. Аз скитах разсеяно в белите и горещи улици. Привечер залезът осветяваше зелените паркове, където с кофички и колела децата играеха върху пясъка. Аз ги наблюдавах от една скамейка в сянката и бях доволен.

Бих могъл да кажа, че тогава аз чувствах хубавото и трайно единство на живота. Усещах задружното дишане на нещата в света, може би. Слънцето, което се движеше в безкрайното небе, участваше в този общ и безмълвен живот. Хората преминаваха радостни или скръбни; лицата им светеха различно в прозрачния въздух. Аз слушах техните стъпки да звучат равномерно през деня и през нощта в дългите улици. Аз бях много спокоен.

Знаех, че в нашия свят, когато дишат някъде бебета, спящи в мълчаливата нощ, преминават престъпниците в различни посоки, дебнещи, с мрачни очи. Някъде страдаха и умираха, радваха се, страхуваха се, дишаха, живеяха. Имаше също война. Много хора се движеха и се вълнуваха задружно, сплотяваха се в опасностите, за да намерят малко спокойствие; търсеха подкрепата на една братска ръка. Враговете се срещаха, оръжията убиваха. Животът се променяше безкрайно във вечността. Светът беше в своето постоянно и равномерно движение. Слънцето преминаваше, пътуваха бавно облаците и летните ветрове.

Тогава аз разбрах, че е хубаво да се живее между нещата и случките в света. В земята се зараждаха растения, човешките зародиши набъбваха. Имаше раждане и имаше смърт.

Нека останем спокойни. Страданията дохождат и преминават в нашия живот, както и умората. Да останем неподвижни в зеления парк за малко време; да погледаме децата и дърветата в златния залез. Да дочакаме вечерта тихо, когато може би ще ни споходи трайната меланхолия.

В часовете на спокойствието ние разбираме, че е хубаво да дишаме, да чувстваме, да живеем в нашия свят, но и това също, че е наистина хубаво да умрем, да се свършим веднъж завинаги сред нещата, които се променят бавно и чудно в постоянния живот.

Все пак нека останем спокойни.

